

**Ieskats APU
(Atbalsts pozitīvai uzvedībai) –
sistēmiska prevencijas un
intervences programma
vardarbības mazināšanai**

Dr. paed., LU asoc. prof. Dita Nīmante

Mērķis

Īsumā iepazīstināt ar programmu “Atbalsts pozitīvai uzvedībai” (APU).

Iepazīstināt ar būtiskākajiem izaicinājumiem, kas saistās ar vardarbību, ieviešot APU.

- **Projekts „Atbalsta programmu izstrāde un īstenošana sociālās atstumtības riskam pakļauto jauniešu atbalsta sistēmas izveidei” ESF apakšaktivitātē 1.2.2.4.1.**
„Iekļaujošas izglītības un sociālās atstumtības riskam pakļauto jauniešu atbalsta sistēmas izveide, nepieciešamā personāla sagatavošana, nodrošināšana un kompetences paaugstināšana”. Noslēdzās 2014. gadā. Iesaistījās 15 pašvaldības, 36 izglītības iestādes, sešas Latvijas augstskolas, piecas NVO, VISC.
- Pēc projekta ilmspējas nodrošināšana:
Tālākizglītības programmas (APU, SEA) tika/tiek īstenotas **14 jaunās izglītības iestādēs.**
Ikgadējās konferences; pēdējās: “Kā pamanīt bērnu skolā?” (2016. gada 21. martā)
“APU, Vardarbības bioloģiskie, psiholoģiskie un pedagoģiskie aspekti” (2015. gada 28. oktobrī).

Izstrādāta 2012. gadā LU, aprobēta **39**
Latvijas skolās 2012. – 2014.g.

ATBALSTS POZITĪVAI UZVEDĪBAI (APU) izstrādāja:

Dr. psych. Baiba Martinsone

Dr. paed. Dita Nīmante

Dr. paed. Linda Daniela

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE
ANNO 1919

Dr. paed. Dita Nīmante

Atbalsts pozitīvai uzvedībai (APU)

- Veicinot pozitīvo uzvedību skolā, samazinās negatīvā.

Atbalsts pozitīvai uzvedībai (APU)

- Pozitīvas uzvedības veicināšana ir nozīmīgs skolas izglītības uzdevums.

Pētījums

- Latvijā 2011.- 2012. gadā īstenotā pētījuma rezultāti (*Raščevska, Raževa, Martinsone, Tūbele, Vucenlazdāns, Vazne, 2012*)
- Pētījums apstiprināja jau zināmo sakarību, **ka skolēniem ar uzvedības un emocionālām problēmām ir zemāki mācību sasniegumi.**

Programma:

“Atbalsts pozitīvai uzvedībai” (APU) – iesaistās un īsteno visa skola visās skolas vidēs (klase, gaitenis, ēdnīca, utt) un katrā klasē, katrā stundā.

Programma:

“Sociāli emocionālā audzināšana” (SEA) - īsteno klases audzinātāji.

SEA + APU

SEA (sociāli emocionālā audzināšana) – pamato, māca, attīsta skolēnu sociāli emocionālo inteliģenci!

SEA – programmas saturs balstās izpratnē par emocionālās inteliģences attīstības pedagoģiskām iespējām.

APU (atbalsts pozitīvai uzvedībai) – modelē praksē un atbalsta pozitīvu, sociāli pieņemamu uzvedību!

APU - audzinošā darbība ikvienā skolas dzīves aspektā, atbalsta skolēnu morālo uzvedību atbilstoši izvirzītajām vērtībām (cieņa, atbildība, drošība).

APU

Preventīvā darbība

- veidot pozitīvu, atbalstošu un drošu mācību vidi, rīkoties, negaidot problēmas.

Reaktīvā darbība

- atbalstīt pozitīvu uzvedību, laikus ievērot problemātisku uzvedību, rīkoties.

Korektīvā darbība

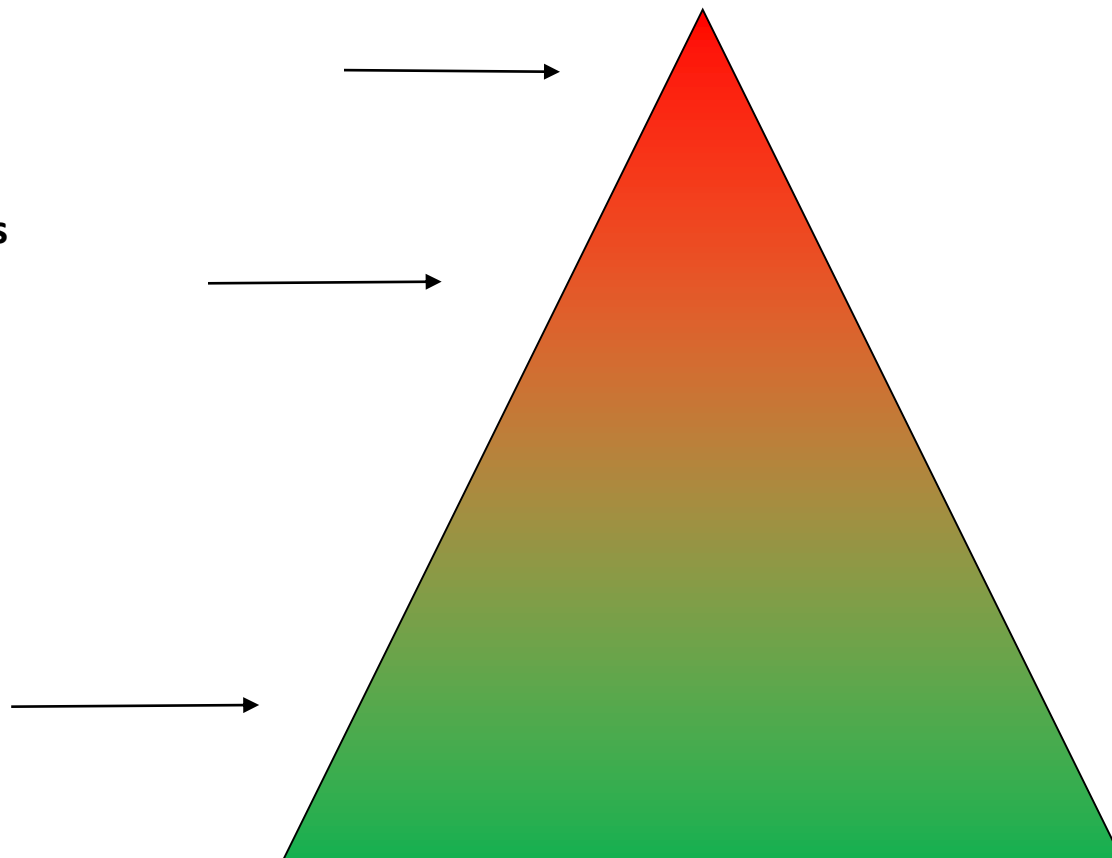
- mainīt bērnu uzvedības modeļus.

Uzvedības problēmas riski

Skolēni ar augstu
uzvedības problēmu risku
(apmēram 4%)

Skolēni ar vidēju uzvedības
problēmu risku
(apmēram 15%)

Skolēni ar zemu
uzvedības
problēmu risku
(apmēram 81%)

(Sørli, & Ogden, 2009).

APU – preventīvā darbība

**Pozitīva komunikācija
un sadarbība (skolēni,
pedagogi, vecāki).**

Robežu nospraušana:
**pozitīvu noteikumu
izstrāde un mācīšana
visa gada garumā.**

**Apbalvojumu sistēmas
izstrāde.**

Vecāku, skolotāju un skolēnu konference par APU Gulbenes 2. vsk.

Skolas konference
programmas “Atbalsts
pozitīvai uzvedībai”
ieviešana Gulbenes 2.
vidusskolā

22.10.2015.

APU Ozolnieku vidusskolā

Patriotisms	Izaugsme	Cieņa	Atbildība
Saki labus vārdus par savu skolu, novadu un valsti	Kvalitatīvi izpildi uzdoto dotajā laikā, vietā un apjomā	Seko skolotāja norādījumiem	Līdz ar 1.zvanu esi gatavs sākt stundu
Atkritumus liec tiem paredzētajās vietās		Ievēro otra cilvēka personīgo robežu	Savaldī savas rokas un kājas Lieto tikai savas mantas Lieto pieklājīgus vārdus
Saudzē skolas inventāru		Sveicini savējos un svešos	Turi savas personīgās mantas pie sevis Garderobī izmanto paredzētos nāvēņus
Sakārto un saudzīgi slēdz skapīti, saglabā tā krāsojumu		Ienākot garderobē, sasveicinies ar visiem	Laicīgi ierodies nodarbībā Par aizniešanu vai neierašanos laicīgi informē skolotāju
Saudzē skolas mācību līdzekļus un inventāru	Regulāri apmeklē nodarbības, lai sasniegtu labākus rezultātus	Seko skolotāja norādījumiem	Neparedzētos gadījumos dodoties mājās, informē atbildīgos skolotājus
		Sasveicinies un atsveicinies	Pārveļ apavus Novieto velosipēdu tam norādītajā vietā
Pārvietojies pa speciāli ierīkotajiem ceļojumiem		Ievēro klusumu stundu laikā	Lieto tikai savas mantas Izslēdz mobilo telefonu
Atkritumus izmet paredzētajās vietās		Esi pieklājīgs pret skolas viesiem	Pirms skolas vecuma bērni atrodas pie vecākiem
Vienmēr dziedā skolas un valsts himnu	Ar savu daļību pasākuma veido skolas	Pastāvē savus klasesbiedrus, kuri piedalās skolas pasākumā	Ievēro privātumu Sargi savas mantas
		Ievēro konkrēto sacensību noteikumus, godīgas un drošas spēles noteikumus	Ievēro personīgo tīrību un higiēnu
Tuāletes pagrie un roku duļķus liec tuāletī	Piedalies stundu un pulciņu darbā aktīvi	Ievēro otra privātumu	Seko skolotāja norādījumiem
Noskalo ūdeni aiz sevis		Satiekot apkopēju, sasveicinies	
Noturēj rokas ar ziepēm, atgriez oboņu krāsu		Lieto pieklājīgus vārdus	
		Atstāj aiz sevis tīru vietu	

Noteikumi (skolas PICA) izsrādāti atbilstoši skolas četrām pamatvērtībām – patriotisms, izaugsme, cieņa, atbildība.

APU pamatvērtības

DROŠĪBA

ATBILDĪBA

CIENĀ

Drošums - spēja veikt paredzētos uzdevumus, spēja darboties nebīstami un uzticami, ievērojot savu un citu drošību

Cieņa

(piemērs no Saldus pamatskolas)

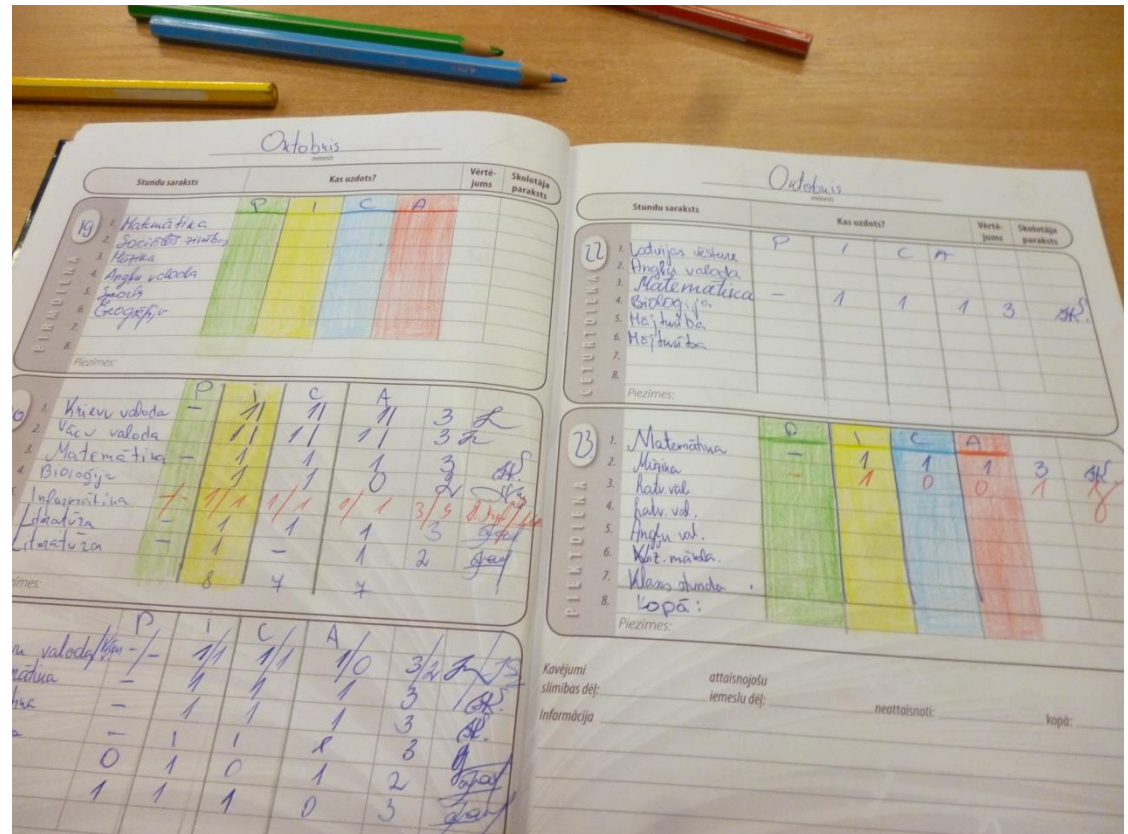

**Izejot no skolas,
atsveicinies!**

Ceļā uz klases apbalvojumu....

Ozolnieku
vidusskolā
skolēni vāc
punktus...

Balva – papildus
klases vakars

APU reaktīvā darbība

- Prasme laikus **pamanīt!**
 - **Atpazīt!**
 - **Rīkoties!**
 - Darboties **apzināti, sistēmiski**, atbilstoši APU principiem!
- Nebūt vienaldzīgiem!**

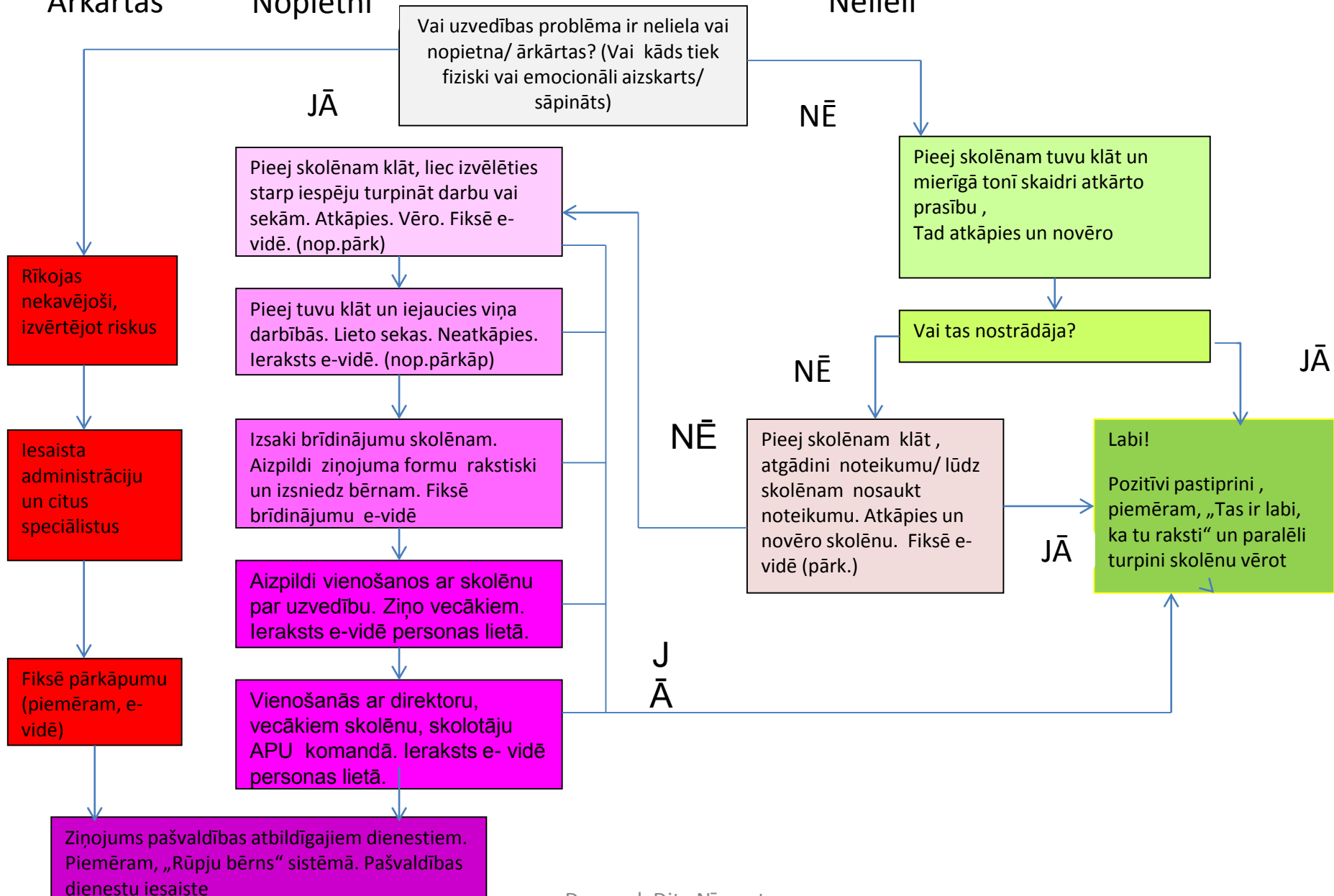
Pārkāpumu atpazīšana (APU)

	<i>Viegli, ikdienišķi pārkāpumi</i>	<i>Nelieli pārkāpumi</i>	<i>Nozīmīgi pārkāpumi</i>	<i>Ārkārtas pārkāpumi</i>
Raksturojums	Nenozīmīgi, ikdienišķi, fragmentāri, iesaistās viens vai maksimums 2 skolēni. Ātri apturami. <u>Stundas gaitu neietekmē vai ietekmē minimāli.</u>	Neapdraud paša un citu drošību. Tie var novērst atsevišķu skolēnu uzmanību, tomēr neizjauc visas klases darbu. <u>Lielākā daļa skolēnu var turpināt darbu.</u>	<u>Apdraud citus vai arī izaicina, vai arī pilnībā izjauc stundu/ plānoto darbību.</u> T.sk. vardarbība	<u>Tieši apdraud savu vai cita dzīvību. Stundu turpināt nav iespējams ne pie kādiem nosacījumiem.</u> T.sk. vardarbība

Ārkārtas

Nopietni

Nelieli

APU korektīvā darbība

- Individualizēts atbalsts skolēnam.

APU ieviešanas izaicinājumi saistībā ar vardarbību

Vardarbība **ir daudzveidīga:**

- Pret skolēniem..
- Pret skolotājiem..
- Pret mantām/inventāru..
- Pret sevi..
- Vairākiem pret vienu...

Verbāla/ fiziska agresija

Slēpta/atklāta

Pirmais izaicinājums – atpazīt!

- Divi puisi starpbrīdī aizkavējušies klasē, sākas grūstīšanās un spārdīšanās, tiek sasmērētas drēbes. Apkārt stāv citi puisi un skatās. Viens no puisiem otram cenšas atņemt somu. Skolotāja jautā: “Kas notiek?” Skolēni atbild: “Nekas, mēs tikai spēlējamies!”

**Esam kļuvuši
toleranti pret
agresivitāti un
vardarbību!**

Skolotāja: “Lai jau
puisi izkaujas, tā
ir tāda puisi
lieta”.

Otrais izaicinājums – iesaistīties!

Sastopoties ar bērnu agresivitāti - samulsums, pārsteigums, apjukums, nepatika.

3 tradicionāli scenāriji/ intuitīvi risinājumi:

- 1) **Izvairīšanās!** Skolotājs ignorē agresivitātes izpausmi, norobežojas.
- 2) **Padošanās!** Skolotājs uzskata, ka ir bezspēcīgs šajā situācijā (skolēnam ir visas tiesības, es pat nedrīkstu viņu aizskart).
- 3) **Agresivitāte!** Skolotājs uzbrūk un mēģina apturēt agresiju uzbrūkošā veidā.

- Uzvedoties agresīvi, nav iespējams iemācīt pozitīvu uzvedību!

Trešais izaicinājums – risināt!

Grūtības nodalīt savas emocijas !

Vēlēšanās “atdot” problēmu kādam citam!

APU ideja - **profesionāla, līdzsvarota, apzināta reakcija uz uzvedības pārkāpumu.**

Pedagogs arī šajā situācijā modelē uzvedību – kā pārvalda savas emocijas, kā risina problēmu.

Risina tas pedagogs, kas bijis klāt situācijai, “neatdod” problēmu citam.

Ja nepieciešama citu speciālistu piesaiste, tad pedagogs piedalās.

Ceturtais izaicinājums – **piefiksēt!**

Skolotājam **nav laika** vai viņš to **neuzskata par būtisku!**

APU ieskats, ka sekmes un uzvedība ir vienlīdz būtiskas.

Tāpēc svarīgi ir laikus (pēc notikuma, vēlākais – dienas beigās līdz skolā noteiktajam laikam) piefiksēt gan skolēnu pozitīvo uzvedību (pozitīvie ieraksti), gan problemātisko uzvedību (negatīvie ieraksti), tāpat veikt pierakstus sadaļā “Individuālais darbs ar izglītojamajiem un vecākiem” (vienošanās par uzvedību, u,c,)

Ja netiek uzkrāti dati, grūti izvērtēt un atklāt īpaši problemātiskos gadījumus – skolēnus ar speciālajām vajadzībām, īpaši, **skolēnus ar garīgās veselības traucējumiem**- un sniegt laikus nepieciešamo atbalstu.

APU seku sistēma

Vardarbība nav pieļaujama!

Rīcība ir tūlītēja!

Vieglākā gadījumā (nopietni pārkāpumi): sekas (piemēram, ieraksts e- klasē un ziņojums vecākiem, klases audzinātājam), komplicētāki risinājumi.

Nopietnākos gadījumos (ārkārtas situācija) – piemēram, vadības informēšana, skolēna izolācija (atbilstoši MK **Nr.1338** noteikumiem skolā izstrādāta kārtība, kā šajos gadījumos jārikojas).

Datu fiksēšana, uzskaitē, izvērtēšana (e-klasei vai kā citādi).

Katra skola nosaka rīcību vardarbības gadījumā

Var būt izstrādāts kā **Vardarbības novēršanas plāns**, kur skaidri tiek noteikts:

Kas ir vardarbība?

Kā jārikojas vardarbības gadījumā skolēniem, skolotājiem, skolas tehniskajam personālam, vecākiem? Kurš un kā jāinformē.

Var noteikt iesaistīto pušu atbildību: skolotāju, klases audzinātāju, sociālā pedagoga, psihologa, administrācijas, medicīnas māsas.

Paredz vardarbības prevencijas pasākumu regularitāti.

Ministru kabineta noteikumi Nr.1338

- Ja izglītojamais izglītības iestādē apdraud savu vai citu personu drošību, veselību vai dzīvību:
- 5.¹1. pedagogs informē vadītāju par izglītojamā uzvedību;
- 5.¹ 2. vadītājs nodrošina izglītojamam, kurš apdraud savu vai citu personu drošību, veselību vai dzīvību, mācības citā telpā sociālā pedagoga, izglītības psihologa vai cita pedagoga klātbūtnē. Mācības citā telpā var ilgt no vienas mācību stundas līdz mācību dienas beigām;
- 5.¹ 3. **vadītājs rakstiski (papīra vai elektroniska dokumenta formā) nosūta izglītojamā vecākiem informāciju par izglītojamā uzvedību un nepieciešamo vecāku sadarbību ar izglītības iestādi;**
- 5.¹ 4. **vadītājs rīkojumā nosaka atbalsta personāla pienākumus, lai veicinātu turpmāko sadarbību ar izglītojamo un vecākiem un izstrādātu atbalsta pasākumus atbilstoši izglītojamā vajadzībām un situācijai;**
- 5.¹ 5. vadītājam ir tiesības pieaicināt nepieciešamos speciālistus, lai nodrošinātu uzlabojumus izglītojamā uzvedībā un mācībās;
- 5.¹ 6. attiecīgā pašvaldība nodrošina atbalsta personāla pakalpojumus, ja izglītības iestādē nav šādu speciālistu.

Būtiski!

- Vadītājs rīkojumā nosaka atbalsta personāla pienākumus, lai veicinātu turpmāko sadarbību ar izglītojamo un vecākiem un **izstrādātu atbalsta pasākumus** atbilstoši izglītojamā vajadzībām un situācijai;
- Nav nepieciešama *diagnoze*, lai sniegtu mērķtiecīgu atbalstu individualizētā līmenī!

Kādas izmaiņas normatīvajos dokumentos palīdzētu...

- Noteikt, kā dokumentējami **pozitīvie uzvedības ieraksti un uzvedības pārkāpumi** – piemēram, līdzīgi kā sekmju izraksts Personas lietā, arī uzvedības ierakstu izraksts. Tas nodrošinātu iespēju sekot līdzi dinamikai (salīdzināt ar iepriekšējo gadu), izvērtēt, sniegt nepieciešamo atbalstu.
- Skolotāju pienākumos (Izglītības likums) noteikt **skolotāju atbildību skolēnu speciālo vajadzību atpazīšanā**, atbilstoša atbalsta sniegšanā (dalība individuālo izglītības plānu izstrādē un īstenošanā, citos atbalsta pasākumos).
- Skolotāja tiesībās (IL) noteikt, ka skolotājs ir tiesīgs šo problēmu risināšanā **saņemt atbalstu no skolas administrācijas un pašvaldības**.
- Normatīvi regulēt **individuālo izglītošanās plānu izstrādes kārtību, izvērtēšanu, attīstīšanu** (šobrīd tikai metodiskie ieteikumi).

Noslēgumā..

Ja skolā tiek atbalstīta pozitīva uzvedība, tad bērni iemācās pozitīvu uzvedību praksē, tiecas uzvesties pozitīvi, **jo visi bērni savā būtībā vēlas būt pieņemti.**

Ja skola vienoti un sistēmiski reaģē uz uzvedības problēmām, nepieļauj skolā uzvedības pārkāpumus vai pēc iespējas tos samazina, **bērni saprot, ka skola ir droša vieta, kur mācīties.** Ja skolēni nav apdraudēti, viņiem ir vairāk spēka mācīties.

Jo tikai tas, kas pret sevi izjutis cieņu, spēs pret otru izturēties ar cieņu!

Paldies par uzmanību!
Dita.nimante@lu.lv